

Hét platform voor de
informatieprofessional
bij de overheid

KIJKEN BIJ DE RIJKEN

Op zoek naar pareltjes

Visie

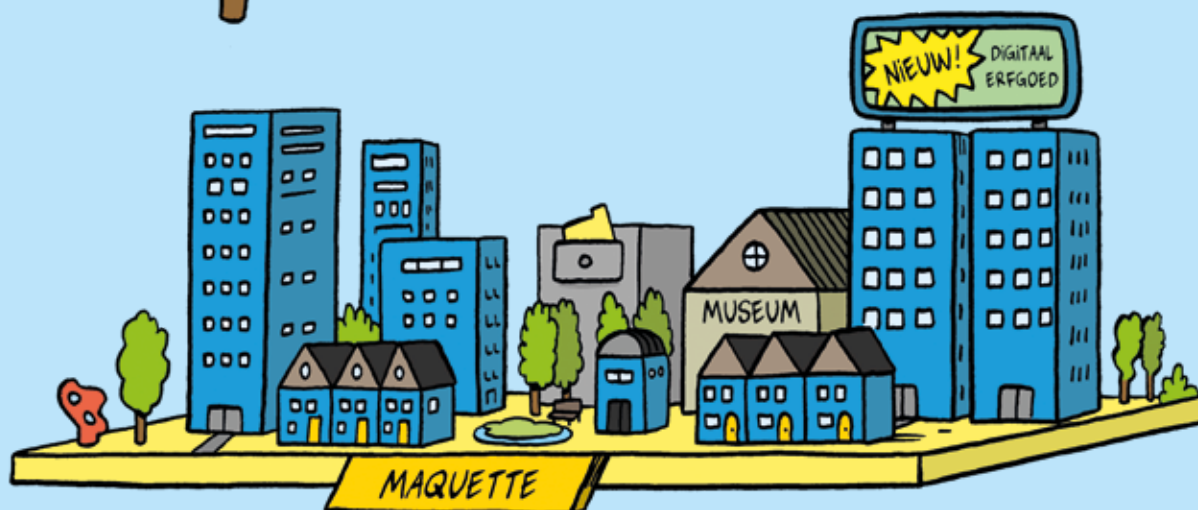
Op weg naar
duurzame toegang

Praktijk

Fusie? Zet je ego opzij

Achtergrond

Informatie als kapitaal

6

VISIE

Op weg naar duurzame toegang

Het inrichten van duurzame toegang in een organisatie is van belang. Sinds kort zijn er twee handige hulpmiddelen: de *Wegwijzer Duurzaamheidsbeleid* en de *Wegwijzer Voorkeursformaten*.

9

ACHTERGROND

Kennismanagement is goed te doen

Ook in de wereldwijde smaak- en voedingsindustrie

20

PRAKTIJK

Een jaar na corona

Verhalen uit de praktijk

10

PRAKTIJK

Zet je ego opzij!

Fusie RHC Limburg en Rijkheyt is een voorbeeld voor anderen

24

ACHTERGROND

Erfgoedkit

Digitaal erfgoed zichtbaar gemaakt

14

PRAKTIJK

In toezicht beperkt?

Informatiebeheer bij zbo's en universiteiten

25

ACHTERGROND

Van papier naar pointclouds

Nederlands Kadaster op kop

16

ACHTERGROND

Informatie als kapitaal

DIV in het bedrijfsleven

26

BOEKBESPREKING

Open en op orde

Grip krijgen op informatie

5 EDITORIAL
André Plat
Kijken bij de rijken

13 OPINIE
Marjolein Kral
Aan de slag

19 COLUMN
Ronald van Vliet
Andere bril

27 COLUMN
Martijn Kortier
Vergeet beveiliging niet!

28 NIEUW IN HET VAK
'Wees niet bang om te leren'

29 PRIKKEL
Now or never

29 SERVICEBERICHT
Terugblik op Thematiendaagse Metadata

30 VERENIGINGSNIEUWS
• **Snoei geeft groei**
• **KNVI Events in de zomer**
• **Innovatieve technologieën voor de archiveringsfunctie**

Colofon

Redactieadres
Publiek Denken
Gebouw M1-47,
Binckhorstlaan 36,
2516 BE Den Haag
www.publiekdenken.nl
T 085 486 85 41
E od@publiekdenken.nl

Aanleveren kopij
E od@publiekdenken.nl

Uitgever
Lennart Huurman,
Asha Narain

Redactie
Jeroen Jonkers
(hoofdredacteur), Edwin
Driessen, Bart Hekkert, Eric
Kokke, André Plat

Medewerkers aan dit nummer
Astrid Bakker, Sjoerd
Hartholt, Mara Kamerling,
Martijn Kortier, Marjolein
Kral, Arjen van der Kuijl, Hans
Laagland, Ronald van Vliet

Beeld- en eindredactie
Marc Notebomer

Art direction en vormgeving
Dimdim Grafisch Ontwerp

Cover
Studio Goudbaard

Beeld
Dimitry de Bruin, Shutter-
stock, Jasper Hof

*Adreswijzigingen en
aanvraag abonnementen*
Abonnementsprijs
€ 133,35 ex btw per jaar
Losse nummers op aanvraag
verkrijgbaar
E od@publiekdenken.nl

Advertenties
MediaSales0031
Boyke Rajbalsing
E boyke@mediasales0031.nl
M 06 109 347 77

Drukker
Damen Drukkers

*Od verschijnt 8 x per jaar en
wordt uitgegeven door*

De in dit blad verkondigde meningen hoeven niet die van de redactie te zijn. De onafhankelijkheid van de redactie mag niet in het geding komen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Volg ons op LinkedIn en Twitter

CURSUSAGENDA

GO opleidingen

2021

SEPTEMBER

08/09 RECORDSMANAGEMENT & DIGITAAL ARCHIVEREN

08/09 OPLEIDING MEDEWERKER RECORDSMANAGEMENT

08/09 ONLINE PRESENTEREN

09/09 LEERGANG INFORMATIEADVISEUR **GAAT DOOR**

09/09 MAAK HET VINDBAAR! **GAAT DOOR**

09/09 OPLEIDING RECORDSMANAGER **GAAT DOOR**

09/09 SOD-II **GAAT DOOR**

10/09 FUNCTIONEEL BEHEER

10/09 TMLO/MDTO

13/09 ELEKTRONISCH ONDERTEKENEN
EN DE DIGITALE HANDTEKENING

15/09 DATA-ARCHITECTUUR & DATAMANAGEMENT

16/09 COMMUNICEREN EN BEÏNVLOEDEN
IN EEN VERANDERENDE OMGEVING

22/09 SOD-I UTRECHT **GAAT DOOR**

23/09 SOD-I ZWOLLE

23/09 RECORDSMANAGEMENT **GAAT DOOR**

28/09 LEERGANG ZAAKGERICHT WERKEN

29/09 ADVIESVAARDIGHEDEN ALS SAMENSPEL

Tekst **André Plat**
André Plat is redactielid Od

Kijken bij de rijken

Als redacteur droom je ervan om hoogstaande technische experimenten, excellente uitvoering en parels in het vak te ontdekken. Een gedachte was om die op te sporen bij de 'rijke' bedrijven en kennisintensieve of uitvoeringsorganisaties in binnen- en buitenland. Parels zijn gevonden. Zoals bij het CBS en het Kadaster, daar worden arbeidsintensieve registratie en beheer gekanteld naar kennis- en datagedreven werk, om data zichtbaar te maken en vrij te geven voor gebruik ten behoeve van bedrijfs- en maatschappelijke doeleinden. Die kant moeten we volgens mij op!

Hoe dan? Bijvoorbeeld door gebruik te maken van de Erfgoedkit: met 238 tools "de" gereedschapskist voor de informatiefprofessional. Je vindt er onder andere *digital storytelling* en ook de presentatie van lesmateriaal, taalgebruik en publicatieportalen waar je met je collectie zichtbaarheid kunt vergroten en verbeteren. Belangrijk lijkt dat we als informatiefprofessional zowel consumeren en blijven contribueren aan deze erfgoedkit.

Zichtbaarheid komt ook aan bod in het artikel over zbo's als voorbeeld uit het beleidsplan van de TU Delft. De zelfevaluatie die zbo's al jaren doen maakt zichtbaar voor de eigen organisatie hoe ze presteren met hun informatie-huishouding. Zowel de eigen score als in vergelijking met anderen. Jammer is dat deze scan niet breder in de eigen organisatie kan worden toegepast. Daar zijn medische centra over aan het nadenken. En ik zou toejuichen dat dit product op de markt komt voor alle organisaties, desnoods tegen betaling. Het zou een verrijking zijn van de monitoring. Recent verscheen *De staat van Overheidsinformatie en Erfgoed 2015-2019*, dat verbetering in sturing constateert want er wordt meer beleid gemaakt en verantwoordelijkheid wordt beter belegd. Verbeterpunt is de uitvoering. Archivering en websites en sociale media blijven aandachtspunt. Er zijn steeds vaker selectielijsten die qua scope en periode beter onderhouden kunnen worden. Digitaal werken blijft achter bij de ambitie (in 2017 68 procent in plaats van 100 procent) en er is 330 km achterstand in archiefbewerking. Excellent presterende informatiehuishouding is met deze monitoring nog geen feit: het helpt wel.

Er liggen nog enkele voorbeelden op de plank, zoals een KM-project binnen Heineken om de voorschriften en SOPs (wereldwijde accijnsdata) te structureren, of een informatie-archiefopschonningsproject binnen Shell, of een informatiebeheertraject binnen de Belastingdienst. Kortom, vele aanknopingspunten voor vervolgartikelen van lezers om bij te dragen vanuit de eigen praktijk of voor een gashoofdredacteur voor een volgende special.

Tekst **Mara Kamerling** en **Hans Laagland**

Mara Kamerling is data-adviseur bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en dienstenmanager bij Wegwijzer Duurzaamheidsbeleid. Hans Laagland is opdrachtregisseur duurzame toegankelijkheid bij Tresoar en dienstenmanager bij Wegwijzer Voorkeursformaten

Op weg naar duurzame toegang

Duurzaamheidsbeleid en beleid op bestandsformaten helpen bij het inrichten van duurzame toegang in de organisatie, zodat medewerkers een heldere leidraad hebben bij het uitvoeren van hun dagelijkse werkzaamheden en gebruikers de garantie hebben dat er goed voor de informatievoorziening en het digitale erfgoed van Nederland wordt gezorgd. Sinds kort zijn er bovendien twee handige hulpmiddelen: de *Wegwijzer Duurzaamheidsbeleid* en de *Wegwijzer Voorkeursformaten*.

In dit artikel lees je hoe de wegwijzers jou kunnen helpen in het beheren van overheidsinformatie. Want voor zowel duurzaamheidsbeleid als voor beleid op bestandsformaten is het geen kwestie van: *one size fits all*. Daarom bieden beide wegwijzers een stappenplan waarin je op je eigen tempo stapjes kunt zetten naar een volledig beleid op duurzaamheid. Beleid maken is maatwerk.

De *Wegwijzer Duurzaamheidsbeleid* ondersteunt gebruikers bij het opstellen en uitwerken van duurzaamheidsbeleid. Veranderende wetgeving, maatschappelijke groei en technologische ontwikkelingen volgen elkaar in rap tempo op en dit kan grote gevolgen hebben voor de duurzame toegankelijkheid van informatie. Informatieverlies ligt op de loer en zonder maatregelen gaat waardevolle overheidsinformatie

'DOOR DUURZAAMHEIDSBELEID KRIJG JE GRIP OP INFORMATIE'

verloren. Door een helder duurzaamheidsbeleid op te stellen, maakt een organisatie het behoud van een langetermijntoegang tot overheidsinformatie mogelijk. Duurzaamheidsbeleid is van belang vanuit een juridisch, beleidsmatig, publiek en historisch oogpunt. Met name voor overheidsorganisaties is het bewaren van de juiste informatie van groot belang. Het is bijvoorbeeld essentieel om data duurzaam toegankelijk te houden om te toetsen of beleid werkt. Daarnaast is vindbaarheid van de documenten en de informatie die ambtenaren in staat stellen om besluiten te nemen nodig. De werkzaamheden bij de overheid vragen dus om een heldere visie op informatiemanagement. Door duurzaamheidsbeleid op te stellen, krijg je grip op informatie. Met de *Wegwijzer Duurzaamheidsbeleid* formuleer je een visie die je vervolgens verbindt aan concrete acties, hiermee zorg je ervoor dat waardevolle informatie ook in de toekomst toegankelijk blijft.

Aan de slag

Het uitgangspunt van duurzaamheidsbeleid is om digitale documentatie toegankelijk te houden. Dit betekent dat het beleid aangepast moet worden naar voortschrijdend inzicht om toekomstbestendigheid te garanderen. Als je beleid verbindt aan conserveringsacties en controles, maak je je duurzaamheidsbeleid dus pas compleet.

In de wegwijzer is daarom gekozen voor verschillende niveaus. Eerst verzamel je in de voorbereiding de bouwstenen om beleidsuitgangspunten mee op te stellen, daarna zet je bij de aandachtsgebieden je visie om in concrete acties. Per aandachtsgebied zijn zowel mogelijkheden voor beleidsuitwerkingen als voor beleidscontroles opgenomen.

Stappenplan

De digitale huishouding van organisaties kan sterk verschillen, voordat ze beginnen met het opstellen van duurzaamheidsbeleid. Daarom beginnen we in de wegwijzer met een voorbereiding waarin je peilt waar jouw organisatie staat. In de voorbereiding komen verschillende onderwerpen aan bod, waarbij het uitgangspunt is om de missie en visie van een instelling om te zetten naar beleid-op-maat. De voorbereiding is opgedeeld in verschillende onderdelen, zoals het

opstellen van definities, het helder krijgen van doelen en het genereren van betrokkenheid binnen de organisatie.

Nadat je beleidsuitgangspunten geformuleerd hebt, kun je heel concreet aan de slag met één van de aandachtsgebieden. De aandachtsgebieden zijn tien specifieke deelonderwerpen die samen een volledig duurzaamheidsbeleid vormen. Voorbeelden van aandachtsgebieden zijn onder andere authenticiteit, toegang en certificering. Als je een aandachtsgebied selecteert, word je inhoudelijk meegenomen in de deelonderwerpen en de belangen van dat specifieke onderwerp. Zo kun je bijvoorbeeld starten met het aandachtsgebied metadata, dat overzichtelijk is ingedeeld in originele, beschrijvende, conserverings- en structurele metadata. Vervolgens zijn er discussievragen die je jezelf kunt stellen, zijn er voorbeelden van hoe andere instellingen deze vraagstukken hebben opgepakt en komen risico's en definities aan bod.

Eigen tempo

De wegwijzer ondersteunt dus bij het formuleren van een visie en bij het in detail uitwerken van tien aandachtsgebieden. Voor het gebruik van de wegwijzer maakt het niet uit hoever een organisatie is in het opstellen van duurzaamheidsbeleid. De wegwijzer biedt namelijk de mogelijkheid om een selectie te maken van de onderwerpen die relevant of haalbaar zijn voor een organisatie.

Nadat je een aantal aandachtsgebieden aanvinkt, kun je deze namelijk exporteren naar een eigen bestand waarin je meteen aan de slag kunt. Jouw selectie kan vervolgens aangevuld en aangepast worden aan de wensen en mogelijkheden van de organisatie. Zo kunnen overheidsorganisaties in hun eigen tempo hun selecties uitbouwen tot een volledig beleid.

Voorkeursformaten

Informatie en drager vormen samen een tandem. Informatie heeft een drager nodig, of de drager nu een vel perkament is of een pdf-bestand. Werk je met digitale informatieobjecten, dan ontkom je er niet aan meer te weten hoe de informatie wordt vastgelegd, via bestandsformaten. Welke bestandsformaten komen in aanmerking om de informatie langdurig te kunnen bewaren? En welke garanties kan een organisatie

'JE STAAT ER NIET ALLEEN VOOR'

'INFORMATIE EN DRAGER VORMEN EEN TANDEM'

bieden op langdurige bruikbaarheid van een bestandsformaat? Kortom, welke keuze maak je als organisatie om het ene formaat wel te accepteren en het andere formaat niet? En van welke formaten beschik ik over een bepaald kennisniveau? De *Wegwijzer Voorkeursformaten* is een hulpmiddel voor het maken van beleid op bestandsformaten en helpt je op weg.

De Archiefwet schrijft voor dat documenten in een goede, geordende en toegankelijke staat bewaard moeten blijven. Dat geldt evengoed voor *digital born* informatie (zonder fysieke component), als voor gedigitaliseerde en fysieke informatie. Bestandsformaten spelen een belangrijke rol hierin. Beleid op bestandsformaten vergroot de kans dat een archief garanties kan bieden op langetermijnbeschikbaarheid en zo ingestroomde digitale informatieobjecten duurzaam toegankelijk kan houden. Daarnaast zijn bestandsformaten essentieel om in je werkprocessen informatie met elkaar uit te wisselen. Het is daarom van belang om je beleid op bestandsformaten op orde te hebben.

Kort door de bocht

Zoals gezegd, is het maken van beleid voor voorkeursformaten geen kwestie van *one size fits all*. Het is te kort door de bocht om formaatbeleid een-op-een over te nemen van bijvoorbeeld een buurgemeente, een erfgoedinstelling of het Nationaal Archief. Formaatbeleid is afhankelijk van het type collecties dat je beheert, met welk doel je dit beheer uitvoert en voor welke doelgroep.

Daarnaast speelt het type formaatbeleid een rol. Het gaat hier om in hoeverre je als organisatie afspraken kunt maken met de producenten/depotgevers over het type bestandsformaten dat instroomt. Een organisatie kan hier strenger in zijn (restrictief formaatbeleid) of juist een open formaatbeleid hanteren. In beide gevallen is het nuttig om ook de formaten te kennen. Deze afwegingen zijn voor iedere organisatie weer anders. Maar het uiteindelijke doel (duurzame toegankelijkheid) is wel hetzelfde. Je kunt je laten inspireren door de buurgemeente of het Nationaal Archief. En de *Wegwijzer Voorkeursformaten* helpt hierbij. Genoeg reden om in beweging te komen.

Op pad met de Wegwijzer

De *Wegwijzer Voorkeursformaten* is een website die organisaties helpt met beleid op bestandsformaten. Via de wegwijzer kunnen organisaties hun formaatbeleid op de website vastleggen en publiceren. Organisa-

Meer weten?

Beide wegwijzers worden ondersteund door een expertisegroep. Dit is een overleg van deskundigen op dit terrein. Doel van de expertisegroep is om samenwerking en deskundigheid te bevorderen. Zo wil de expertisegroep de komende periode workshops geven. Daarnaast zorgt de expertisegroep voor het inhoudelijk beheer van de wegwijzer. Zo creëert ze bewustwording bij de organisaties om met deze onderwerpen aan de slag te gaan. Meer informatie over de *Wegwijzer Duurzaamheidsbeleid* is te vinden op Wegwijzerduurzaamheidsbeleid.nl/aandachtsgebieden. Voor vragen over de *Wegwijzer Duurzaamheidsbeleid* kun je een mail sturen naar m.kamerling1@cultureelerfgoed.nl. Voor meer informatie over de *Wegwijzer Voorkeursformaten*: Wegwijzervoorkeursformaten.nl. Voor vragen over de *Wegwijzer Voorkeursformaten*: info@wegwijzervoorkeursformaten.nl.

ties kunnen elkaars beleid zien. Zo ontstaat een open kennisbank over het gebruik van bestandsformaten in Nederland.

Via een interactief stappenplan maken organisaties een beleidskeuze per bestandsformaat. In het stappenplan koppel je het belang van je organisatie aan de houdbaarheid van een bestandsformaat. Deze keuze beperkt zich niet tot voorkeursformaat, geaccepteerd formaat of legacy-formaat. Je kunt ook je eigen kennisniveau van een bepaald bestandsformaat vastleggen. Om je te helpen doe je onderzoek in het register van bestandsformaten. Het register combineert gegevens over bestandsformaten uit verschillende internationale bronnen en biedt een goede basis aan informatie. Keuzes van de organisaties worden in de wegwijzer gepubliceerd op je instellingspagina. Via de instellingspagina verzamel je je eigen beleid en ontdek je het beleid van andere organisaties. Met de contactgegevens van de betreffende organisatie op de instellingspagina is het contact snel gelegd.

In de wegwijzer zijn stappenplan, register en instellingspagina met elkaar verbonden. Zo ontstaat de open kennisbank.

Maatwerk

Formaatbeleid betreft jouw organisatie, maar dat betekent niet dat je er alleen voor staat. Ga als informatiespecialist het gesprek aan met de producenten van informatie-/depotgevers en de depotnemers, en zoek afstemming. Bekijk welke kennis je al in huis hebt over bestandsformaten of over *tooling* voor bijvoorbeeld karakterisering van bestandsformaten. Onderzoek of je uniformiteit kunt bewerkstelligen binnen je organisatie over te gebruiken bestandsformaten.

Kennismanagement is goed te doen

Ook multi-internationaal

Astrid Bakker is knowledge manager bij Kerry Taste & Nutrition. Ze vertelt over hedendaags kennismanagement bij deze *multi-international* in een TijgerTalks-sessie in maart van dit jaar.¹

Bakker heeft samen met collega's de kennis en kunde van 26.000 R&D-medewerkers in de wereldwijde smaak- en voedingsindustrie in beeld gebracht. Daartoe hebben ze een compacte vragenlijst uitgezet onder alle collega's. Met een *follow-up* werd een respons van 96 procent behaald. De collega's vulden de vragenlijst zelf in, en er werd een check gedaan bij de managers. Dat bleek nuttig, want niet alle vragen waren goed begrepen, aldus Bakker. Het doel van dit soort kennismanagement is om zicht te krijgen op wie waar werkt, zodat wereldwijd een collega kan worden ingeschakeld als een medewerker uitvalt of er een incident of een specifieke opgave is. Bakker: 'Het onderzoek heeft in kaart gebracht: waar zijn we technisch sterk in, waarin zwakker, welk ontwikkelingsprogramma op te starten en hoe zit het met onze talenten en groeipotentieel.'

'HOE ZIT HET MET TALENT EN GROEIPOTENTIEEL?'

Er werden zeven vragen gesteld:

- Opleidingsniveau
- Afstudeeronderwerp
- Aandachtsgebied
- Huidige rol
- Hoeveel jaren in de huidige rol
- Expertiseniveau: hoog, middel, basis (onder andere 10-5-2 jaar ervaring)
- Specifieke kennis van onderwerpen en procestechnologie.

IP

De rapportages zijn gezonden naar het management en gedeeld binnen alle R&D-afdelingen wereldwijd, aldus Bakker. De gegevens zijn beschikbaar gesteld met een sterke zoekmachine, zodat collega's elkaar vlot kunnen vinden op bijvoorbeeld expertisegebied en/of regio². Collega's kunnen elkaar opzoeken als

bepaalde expertise nuttig is voor hun werkzaamheden. Naar aanleiding van de gegevens is ingezien dat verdeling van de mensen, talenten en kennis wereldwijd verbetering behoeft.

HR is aan de slag gegaan met ontwikkelprogramma's en de kennis van de mensen vormen de input voor de werving en selectie van nieuwe collega's. Bakker: 'Binnen Kerry is een afdeling specifiek bezig met *Intellectual Property* (IP). Op dat terrein is een intensief trainingstraject ontwikkeld voor de R&D-mensen, zodat ze zich bewust zijn van wat IP is, wat de voordelen zijn, maar ook wat de nadelen zijn als IP zomaar gedeeld wordt met klanten/concurrenten. Daaruit is nu voortgekomen dat onze IP-specialisten niet alleen een directe en goede communicatie met onze R&D-afdelingen hebben ontwikkeld, maar dat ze ook al in een vroeg stadium bij eventuele *patentable* ideeën worden betrokken, voordat de patentontwikkeling en uiteindelijk registratie aan de orde is. De communicatie en documentatie daarover gaan via verschillende softwaresystemen binnen Kerry. Daar is nog wel winst te behalen.'

Het project was een groot succes en goed uitvoerbaar. Het onderhoud wordt gedaan door R&D-medewerkers, management en IT. Bakker: 'Kennismanagement is goed te doen: ga er gewoon mee aan de slag.'

¹ <https://www.papierentijger.net/tijgertalks1.html>.

² <https://www.papierentijger.nl/download/as-trid-kerry-presentatie-rd-a-expertise-project.pdf>.

Tekst **Arjen van der Kuijl**

Arjen van der Kuijl is strategisch adviseur
kennisfunctie bij het Nationaal Archief

Zet je ego opzij!

Fusie RHC Limburg en Rijkcheyt
voorbeeld voor anderen

De kerk als bewaarplaats

Rijkcheyt (gemeentearchief Heerlen en omstreken) en het Regionaal Historisch Centrum (RHC) Limburg zijn gefuseerd tot het Historisch Centrum Limburg (HCL).

Gemeentearchivaris van Heerlen Geert Luijckx en directeur van het HCL Lita Wiggers vertellen over een *open mind* en eerlijke communicatie.

Voor welk probleem was de fusie van Rijkshet en RHC Limburg het antwoord? 'Het begon eigenlijk klein,' legt Lita Wiggers uit. 'We hadden behoefte aan een nieuwe inspectiemethode en zochten daarvoor de regionale samenwerking op.' 'Een fusie was niet per se het uitgangspunt,' vult Geert Luijkx aan, 'maar we beseften dat er allerlei actuele en toekomstige vraagstukken waren die we in de huidige vorm niet voldoende konden tackelen. Er was bijvoorbeeld bij ons dringend behoefte aan een (nieuwe) archiefbewaarplaats.'

'We zijn begonnen met een intentieverklaring om de samenwerkingsmogelijkheden te onderzoeken,' vervolgt Luijkx. 'Zo'n eerste stap heeft een zwaar bestuurlijke component. En is nog niet inhoudelijk.' Wiggers: 'Daarna hebben we een visie ontwikkeld met partijen die samen wilden werken. Dat waren in eerste instantie de gemeenten Heerlen, Sittard-Geleen en Maas-tricht. Sittard-Geleen is uiteindelijk niet meegegaan in de verdere ontwikkelingen. Daar sloegen ze bestuurlijk een andere weg in met een ander cultuurbeleid.'

Superinteressant

'In onze visie ging het niet meer alleen om toezicht,' zegt Luijkx, 'maar ook om archiefbeheer en collectievorming. Daarom hebben we ook de ontwikkelingen van archiefinstellingen, een e-Depot en de nieuwe Archiefwet meegenomen. Gedurende dit hele traject hebben we steeds de bestuurders op de hoogte gesteld, zodat ze niet voor verrassingen kwamen te staan.' 'In eerste instantie dachten we aan het realiseren van een gezamenlijke archiefbewaarplaats,' verduidelijkt Wiggers. 'Er werd nog niet over een reorganisatie of toetreding in de gemeenschappelijke regeling van het RHC gesproken.'

'DE SAMENWERKING MET DE GEMEENTE IS EEN AANDACHTSPUNT'

Ze hadden wekelijks overleg met het personeel over visie, overeenkomst, en beleidsplan. Luijkx: 'We hebben hun gevraagd mee te denken over de nieuwe archiefbewaarplaats, de ontwikkeling van het archief, de toename van de zakelijke dienstverlening en wat de fusie zou kunnen betekenen voor de regio Limburg. En we hebben ook steeds de ondernemingsraad bij het traject betrokken. Het was een intensief proces om alle neuzen dezelfde kant op te krijgen.' Wiggers: 'Superinteressant maar ook superpittig.'

Groen licht

Na het vaststellen van de visie in 2015 hebben de organisaties doorgepakt. Luijkx: 'En daar hebben we een bestuurlijke opdracht aan gekoppeld: het komen tot een bedrijfsplan waarin de verschillende scenario's werden uitgewerkt. Dat hebben we in fases gedaan. En elke stap hebben we formeel vastgesteld met de bestuurders en daaraan weer een nieuw vervolgopdracht gekoppeld. Dat is belangrijk om het plan te kunnen verdedigen in de collegevergaderingen.'

'Bestuurlijk was er wel bezorgdheid, vooral financieel,' zegt Wiggers. 'Het bedrijfsplan is toen zo ingericht dat we juist ook de financiële aspecten goed toe konden lichten en inzichtelijk maken,' vult Luijkx aan. 'Toen dat landde, was er groen licht. Het is dus heel belangrijk om je businesscase goed op orde hebben.'

Succes

Hoe maak je van zo'n fusie een succes? Luijkx: 'Ik heb in het voortraject nooit een voorkeur voor een scenario uitgesproken. Zo hou je de discussie open naar het bestuur en het personeel. Je moet gewoon gaan voor wat het beste is voor de organisatie. Dat werd duidelijk aan de hand van diverse scenario's die we hebben onderzocht: zelfstandig blijven, samenwerken op ambtelijk niveau binnen een gemeenschappelijke regeling, en fuseren. Daaruit bleek dat toetreding tot het RHC Limburg de meest gunstige component was. Niet alleen financieel, maar ook inhoudelijk. We zijn daardoor minder kwetsbaar omdat er meer kennis en expertise is die we in huis hebben.'

Wiggers: 'Er bestond best wel onrust over hoe we per instelling alle expertises overeind konden houden. Denk bijvoorbeeld aan de digitale knowhow die nodig is, maar ook aan juridische kennis.'

'HANDEL VANUIT RUST EN OVERTUIGING'

Samen staan we nu veel sterker en dat konden we ook duidelijk maken. En het was erg belangrijk dat we in het bedrijfsplan lieten zien wat de budgettaire consequenties per scenario waren. Dat het gekozen scenario kostenneutraal is, was een belangrijk element.'

Concreet verhaal

Hebben Luijckx en Wiggers advies voor anderen? 'Je krijgt draagvlak door inzicht te geven in de stappen die je zet,' meent Wiggers. 'Daar hebben we echt veel tijd in gestoken en daardoor kunnen we nu echt meters maken.' Luijckx: 'Ga zo'n traject onbevangen in. Als er een andere uitkomst was geweest, dan hadden we een ander traject gekozen. En zet je ego opzij. Baseer je keuzes op het belang van de archiefinstelling en het algemeen belang.'

Er gingen ook zaken mis. 'Een leerpunt was dat ik iets te overhaast heb geprobeerd de dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) mee te nemen in de aansluiting,' verduidelijkt Luijckx. 'Dat heeft voor onnodige onrust gezorgd. We hadden de DVO-partners er eerder bij moeten betrekken. We hebben daar wel wat te repareren.' 'Een krachtenveldanalyse had daarbij kunnen helpen,' beaamt Wiggers. 'En je moet rekening houden met huiver die er bij gemeenteraden kan bestaan over gemeenschappelijke regelingen.'

'De samenwerking met de gemeente blijft een aandachtspunt in het hele traject,' zegt ook Luijckx. 'Daarom is het belangrijk de gemeenteraadsleden concreet uit te leggen waar het om gaat. Dat kan bijvoorbeeld door een rondleiding in het depot; kleeft het abstracte document aan met een concreet verhaal.'

Lita Wiggers

Heeft de coronacrisis nog invloed gehad op de aanpak? Wiggers: 'Nou, zeker! Net nu je aan de gang wil met verdere inkleuring en kennismaking, met gemeenschappelijke bijeenkomsten, enzovoort, kan dat niet door de coronamaatregelen. Terwijl de bereidheid om deel te gaan uitmaken van een grotere organisatie groot is, dat proef je gewoon.' Luijckx: 'Het verhuizen – en in de toekomst ook herschikken – van de archieven gaan we nu wel voorbereiden. En specialiseren per locatie. De kennisgebieden moeten we nog in kaart brengen.'

'We houden wel twee locaties,' vult Wiggers aan. 'Als alles goed verloopt, dan verhuist onze archiefbewaarplaats in Heerlen in 2022 naar een nieuw gebouw. Die nieuwe archiefbewaarplaats is een bijzondere: die wordt namelijk gerealiseerd in de Christus Koningkerk in de Heerlense wijk Vrieheide. Na de verhuizing zijn dan beide archiefbewaarplaatsen in een voormalige kerk gehuisvest.'

Rust en overtuiging

Vervolgens is het uitgangspunt om vanuit een herkomst van collecties te kijken of die kunnen worden verbonden met de locaties. Wiggers: 'Dus de archieven

uit en over de mijngebieden in Heerlen te plaatsen en bestuurlijke rechtshistorische archieven in Maastricht. Die vrijheid willen we ons veroorloven. Het enige waar we rekening mee moeten houden, is dat onze Maastrichtse locatie is aangewezen als rijksarchiefbewaarplaats, en daar zijn regels aan verbonden. Maar er is bestuurlijk draagvlak voor onze werkwijze. En we proberen andere partijen in de regio bij de gemeenschappelijke regeling te betrekken. Daar is Geert trekker van in zijn nieuwe rol. Ook hierbij nemen we alle betrokkenen steeds mee. Open en transparant.' Is de aanpak van Rijkzucht en RHC Limburg relevant voor andere partijen? 'Zeker,' zegt Wiggers, 'ook dat hoort bij de openheid van zaken die we belangrijk vinden. Dus publiceer de intentieverklaring, de visie en het bedrijfsplan gerust bij dit interview. En ja, wij denken dat onze ervaringen belangrijk zijn. Ook voor onze eigen samenwerking in deze regio. Houd daarbij rekening met het feit dat mogelijke partners tijd nodig hebben. En handel zelf vanuit rust en overtuiging!'

Arjan van der Kuijl heeft dit artikel geschreven met de hulp van redacteur Simone Driessen van het Nationaal Archief en communicatiemedewerker Job Nijsen van het HCL.

Tekst **Marjolein Kral**

Marjolein Kral is projectmanager KNVI/KIA Innovatieve Technologie voor de archiveringsfunctie

Innovatieve technologieën voor de archiveringsfunctie

Aan de slag

Innovatieve technologieën, hoe kom je daarin een stap verder? We weten immers al dat geijkte oplossingen niet het antwoord geven op hoe de volgende innovatieve stap vormgegeven kan worden. We weten ook dat de informatiesamenleving zo in beweging is, dat we vandaag niet weten wat er morgen staat te gebeuren, of aan welke eisen we moeten voldoen. Met andere woorden: de transformatie is veel complexer dan de nieuwe technologie.

Om een volgende stap te kunnen zetten, hebben KNVI en KIA begin dit jaar de handen ineengeslagen om een stap te zetten op dit onderwerp. Tijdens de voorbereidingsgesprekken met experts uit het veld zijn de afgelopen maanden de eerste perspectieven op dit thema besproken. Een deel van de aanpak is het multidisciplinair kijken naar innovatie en archivering. Multidisciplinair kijken kan op meerdere niveaus worden gedaan.

Gedeeld toekomstbeeld

Ten eerste kan archivering veel meer als onderdeel beschouwd worden van de organisatiecultuur. Dat houdt in dat er focus nodig is op het ontwikkelen van gedragsexpertise, en dat er ruimte komt voor bijvoorbeeld ethische vraagstukken. Maar ook dat de vraag 'wat is de toekomst van archiveren?' wellicht beter gesteld kan worden aan de jongste (en nog te komen) generatie. Tot welke informatie zouden zij graag in hun toekomst toegang willen hebben, en op welke manier? En hoe gaan een architect, een erfgoedarchivar, een codeur en een psycholoog elkaar vinden in een gezamenlijk belang?

Ten tweede is het belangrijk om het onderwerp vanuit een multidisciplinaire expert-aanpak te benaderen. Ofwel: zet diverse expertises bij elkaar met verschillende wereldbeelden en vanuit verschillende vakgebieden, laat ze samenwerken op een casus, ontwikkel erva-

'FOCUS VAN DE AANPAK LIGT OP SAMENWERKEN'

ringsgewijs en vorm zo een gedeeld toekomstbeeld. En er zijn casussen te over, in de publieke en de private sector.

Besprekbaar maken

Deze multidisciplinaire aanpak is opgepakt en de eerste werksessie wordt begin juni georganiseerd. Experts uit verschillende vakgebieden gaan in de vorm van een wereldcafé de maatschappelijke veranderopgave van de overheid definiëren (denk aan de vraagstukken uit het rapport *Ongekend onrecht* en actieplan Open op Orde) en een eerste oplossingsrichting ontwikkelen. Daarna vindt een toetsing plaats bij een aantal kennisgroepen waarna een manifest wordt opgesteld vanuit de gezamenlijke vakinhoud. Focus van deze aanpak ligt op het samenwerken: taalbarrières herkennen en overbruggen, verschillende en soms conflicterende belangen besprekbaar maken, op zoek gaan naar het gemeenschappelijk en overstijgend doel, kennisbehoeftes in kaart brengen en vooral ook plezier hebben. Het doel is om tijdens de Super Tuesday van de KNVI op 5 oktober het manifest te presenteren en geleerde lessen en ervaringen te delen.

Informatiebeheer bij zbo's en universiteiten

In toezicht beperkt?

In Nederland wordt toezicht gehouden op het archiefbeheer bij zelfstandige bestuursorganen (zbo's) en universiteiten. Maar de wijze waarop dat gebeurt, garandeert niet dat sprake is van een functionerende of excellente informatiehuishouding.

De toezichthouder op het archiefbeheer bij zbo's en universiteiten is de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (IOE).

Een laatste algemeen rapport van de inspectie dat betrekking had op de periode tot 2012 gaf aan dat de zbo's en universiteiten in algemene zin voldoen aan de basiseisen voor goed archiefbeheer. Dat wil zeggen: zij hebben een selectielijst, een overzicht van archiefbestanddelen en interne regels. De IOE baseert haar rapportage overwegend op de door instellingen zelf ingevulde vragenlijsten.

Toetsingskader

Vanaf 2017 hanteert men een toetsingskader¹. Organisaties scoren zichzelf. Voor de rapportage komt er een wiel uit op de 6 hoofdonder-

'ER ZIJN GEEN GARANTIES'

delen en de verschillende onderdelen daarvan in de kleuren groen/oranje en rood. Een benchmark van overheidsinstellingen en zbo's onderling kan gedaan worden door in de tool de vergelijking van de eigen organisatie te maken met de andere. Zo wordt bij een bepaald onderdeel de landelijke score weergegeven: 53 procent groen, 25 procent oranje en

22 procent rood door middel van een balkje.

Bij universiteiten en medische centra is het de bedoeling dat de rapporten van de IOE onderling kunnen worden vergeleken. De scope bij de verschillende organisaties verschilt namelijk nogal. Bijvoorbeeld: beheert en rapporteert men over directie/CvB of over de hele organisatie? Dat geeft natuurlijk een gemiddeld ander beeld op het rapport.

Geen garantie

Vanuit de IOE kan slechts één vragenlijst worden ingevuld. Ook voor een meerprijs is het invullen voor meerdere organisatieonderdelen niet beschikbaar. Ook voor andere organisaties, die dit zouden willen,

¹ <https://www.inspectie-oe.nl/de-inspectie-overheidsinformatie-en-erfgoed/publicaties/publicatie/2017/12/21/toetsingskader-informatie-van-de-centrale-overheid>.

Kleurenrapportage (voorbeeld) IOE

‘ORGANISATIES SCOREN ZICHZELF’

is de zelfevaluatie niet beschikbaar. En dat is voor zo’n instrument eigenlijk jammer. De toeslagenaffaire leert dat een rapport niet alleen over bestuur/directie maar ook over de taakuitvoering moet gaan, zie bijvoorbeeld het rapport van de IOE over de informatiehuishouding van kindertoeslagen, 2013-2019². Samenvattend wordt gesteld: voldoende ingericht, niet goed toegepast. Er ontbreekt bijvoor-

beeld een ouderdossier alsmede bij het ontwerp was onvoldoende rekening gehouden met de privacy (arbeidsintensief anonimiseren). Wat dan niet lijkt onderzocht is de mate waarin “clients” van de overheid wel/niet zelf een “dossier” hebben bijgehouden alsmede de aanbeveling om die informatie van cliënt, en de verschillende overheidsinstellingen ‘als ketendossier’ te (gaan) beheren. Er is dus toezicht op het archief-beheer bij zbo’s en universiteiten. Maar de wijze waarop dat gebeurt, garandeert geen functionerende of excellente informatiehuishouding.

² <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2021/04/22/rapport-toeslagen>.

³ https://s3.eu-west-2.amazonaws.com/uploads-7e3kk3/1942/tu_delft_library_roadmap_2020-2024_nl.0f2acfe344c3.pdf.

Toelichting IOE

Tekstvak met instructie over de *tool* de zelfevaluatie en de wijze waarop vergelijking met andere organisaties (binnen toezicht IOE) mogelijk is.

Toelichting

Ter inspiratie: TU Delft

De TU Delft is een kennisintensieve organisatie. Het archief maakt deel uit van de Bibliotheek/Library. De ict is samen met Facilities in een ander onderdeel samengebracht. De library heeft een roadmap 2020-2024, hierin staan de thema’s en meerdere sleutelacties, waaronder³:

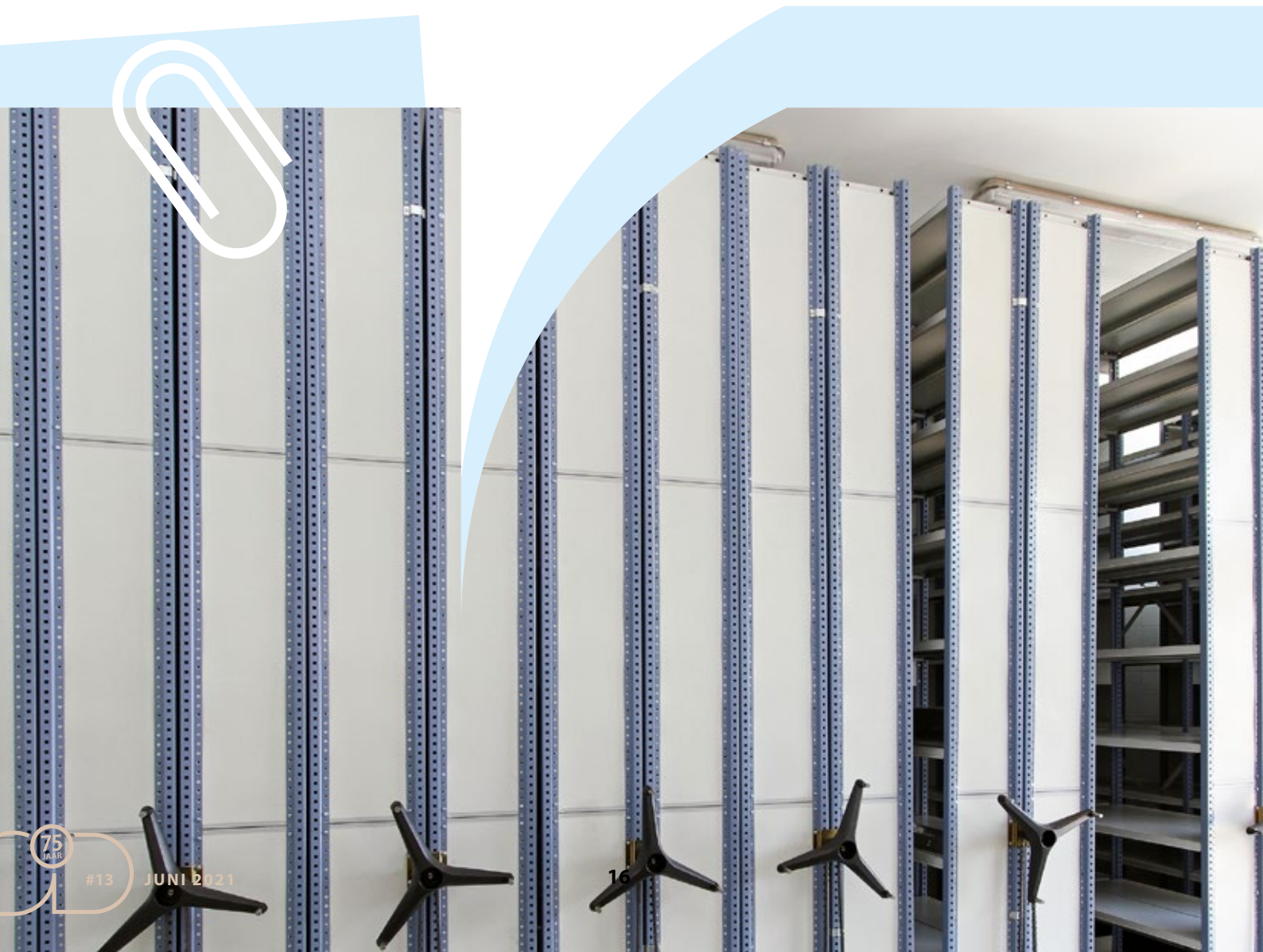
- **Thema 1: Open Science**
- **Thema 2: Zichtbaarheid en impact**
 1. Vindbaarheid van de kennis van de TU Delft gemakkelijker maken.
 2. Ontwikkelen van open access publicatie-vormen en -diensten om zichtbaarheid te vergroten.
 3. Analyseren van de maatschappelijke impact van de output van de TU Delft.
 4. Signaleren van succesverhalen uit analyses in ons netwerk.
- **Thema 3: Inspirerende leer- en werkomgeving**

Bouwstenen die eind 2024 zijn bereikt, worden beschreven op de volgende elementen: kennis en ervaring, cocreatie, gedrag en houding, infrastructuur en diensten. Door op te schuiven naar het toegankelijk en zichtbaar maken van kennis in de organisatie heeft de universiteit een wenkend perspectief om de informatiehuishouding *by design* ingericht te krijgen.

Informatie als kapitaal

DIV in het bedrijfsleven

De overheid lijkt achter te lopen als het om digitalisering en innovatie gaat. Maar geldt dat eigenlijk ook voor haar informatiebeheer? Tijdens een virtueel rondetafelgesprek stellen *Od*-redacteuren André Plat en Eric Kokke deze vraag aan collega's uit het bedrijfsleven. Een gesprek over de verschillen met de overheid en de rol van de Archiefwet.

An het rondetafelgesprek doen vier vertegenwoordigers van het bedrijfsleven mee: Ad Boom (teamleider DIV bij Vestia), Robert van Elst (recordofficial bij Achmea), Johan den Heijer en Frank Hendriks (Stichting Informatie in Bedrijf). Ad Boom trapt af met wat eigenlijk toch wel het grootste verschil lijkt te zijn. 'Eerder heb ik bij Essent gewerkt,' zegt hij. 'Het ging eigenlijk om de centen en de belangen van de aandeelhouders. We hadden 25 man op DIV en dan komt de vraag of dat niet met 20 kan. Dat lukt dan en dan moet het met 15 man. En dan volgde elk jaar een gesprek over wat we nu precies deden en of dat allemaal echt wel nodig is. Het ging dus om geld. Wat kost en wat brengt het op? En uiteindelijk leidt dat tot een beslissing waarbij de directie meedeelt dat outsourcen plus een aantal rechtszaken door ontbrekende stukken goedkoper is dan een heel DIV-team in de lucht te houden.'

Johan den Heijer geeft ook aan dat informatie bij bedrijven kapitaal vertegenwoordigt. 'Informatie kan worden uitgedrukt in geld. Toch is het wel zo dat archief en informatiebeheer een ondergeschoven kindje is totdat er een juridische kwestie opdoemt. Dan is Leiden in last. Ondanks dat geld dus een belangrijke rol speelt, zijn er geen methodes die de waarde van informatiebeheer kunnen bepalen. In algemene zin komen kosten of opbrengsten in beeld bij het vaak

'HOE KIJKT HET BEDRIJFSLEVEN TEGEN DE ARCHIEFWET AAN?'

voorkomen van juridische claims. Dat bepaalt dan toch vaak de waarde van documentbeheer.'

Big Data

Nieuwe mogelijkheden die informatie biedt onder invloed van digitalisering en de daarmee samenhangende opmars van Big Data-toepassingen zijn een *driver* voor beter en ander informatiebeheer bij Achmea. Robert van Elst: 'Belangrijkste speerpunt binnen onze organisatie op dit moment is het inzetten van data als strategische asset. Dus van data nuttige informatie maken en deze in te zetten voor de klant en onderscheidend te zijn. Zo kijken we naar mogelijkheden om schadegevallen te voorspellen en risico's in te schatten met goed gebruik van beschikbare informatie. Data als middel voor het realiseren van concurrentievoordeel en dus kosten versus baten.'

Plek in de organisatie

Ad Boom: 'Vestia is, denk ik, wel een uitzondering in onze branche. Bij veel corporaties valt DIV onder facilitaire zaken en wordt het er een beetje bijgedaan. Bij ons is dat anders. Daar heeft natuurlijk wel een schandaal aan ten grondslag gelegen, waarbij dossiers en kennis kwijt waren. Maar sindsdien is er een nieuwe weg ingeslagen. De organisatie wilde informatiebeheer op orde hebben, wilde transparant zijn. Een goed imago is daarbij prioriteit. Daar hoort dan een DIV-afdeling bij die de hele organisatie bedient. Dat heeft ons een goede positie opgeleverd. Men ziet ons nu meer als een opbrengstenpost in plaats van een kostenpost. En dat scheelt!'

'INFORMATIEBEHEERDERS MOETEN VECHTEN VOOR DE JUISTE POSITIE'

Recordsmanagement speelt bij Achmea wel een grote rol in het *data driven* werken. Robert van Elst: 'De gegevens moeten wel betrouwbaar zijn en we moeten dit op een goede manier kunnen ontsluiten. Daar zorgen wij voor en dus hebben we een duidelijke rol in deze ontwikkeling.'

Harde euro's

Johan den Heijer ziet wel een duidelijke ontwikkeling in het bedrijfsleven op het gebied van informatiebeheer. 'Voorheen had je op het gebied van archivering statisch en semi-statisch duidelijk gescheiden. Nu heb je ict, je hebt de eindgebruiker en daartussen zit nu de functioneel beheerder, die meewerkt aan de inrichting van de informatiehuishouding. Dat is wel veranderd.'

Frank Hendriks heeft in zijn rol als bestuurder bij verschillende branchevereniging voor bedrijfsarchivarissen ook gezien dat informatie en archieven bij grotere organisaties een andere rol spelen. 'Organisaties met een rijke historie en een belang voor Nederland investeren ook wel in hun bedrijfsarchieven met daarbij vaak ook tentoonstellingen. Zij zetten hun archieven bij hun pr, marketing en *storytelling*. Daarmee vertegenwoordigt de eigen informatie een heel andere waarde dan het voorkomen van claims. Dan zorgt het archief voor een ander soort rijkdom dan de harde euro's!'

Wet- en regelgeving

Een duidelijk verschil tussen overheid en bedrijfsleven is natuurlijk het bestaan van de Archiefwet. Voor overheidsorganisaties een vanzelfsprekendheid en misschien ook wel de basis voor het bestaansrecht van de gespecialiseerde informatiebeheerafdelingen. Maar tegelijkertijd ook altijd voer voor uitgebreide discussies over toepasbaarheid, nut en geschiktheid in de moderne informatiegestuurde organisatie. Maar hoe kijkt het bedrijfsleven tegen zo'n wet aan? En zouden zij hem niet graag willen hebben? Of is deze gedeeltelijk goed bruikbaar, ook als het niet verplicht is? Johan den Heijer kent de Archiefwet eigenlijk alleen van eerder gevolgde lessen, waarin deze aan de orde kwam. 'Maar in mijn branche doen we er niets mee. Mijn indruk is dat deze wet een aantal zaken strikt regelt en ik weet niet of ik daar bij mijn werkzaamheden bij geholpen zou zijn.' 'Naast een grote diversiteit aan wet- en regelgeving heeft het bedrijfsleven veel te maken met interne en externe audits, waarbij je moet kunnen aantonen dat processen naar de richtlijnen (afhankelijk van de branche) verlopen. Dat vraagt dus ook om goed informatiebeheer ten behoeve van de bewijslast.'

Compliance

Ook Frank Hendriks geeft aan dat hij eigenlijk niet heel bekend is met de Archiefwet, omdat hij er in de praktijk nooit echt mee in aanraking is gekomen. 'Misschien dat deze wet een aantal zaken goed regelt, maar in het bedrijfsleven gelden veel wetten, waaraan voldaan moet worden. Als je goed naar die wetten kijkt, zit er eigenlijk altijd wel een archiefcomponent in. Wat dan wel mist, is de beschrijving van hoe het dan moet met die archive-

'OVERHEID EN BEDRIJFSLEVEN KUNNEN LEREN VAN ELKAAR'

ring. Daar geeft de Archiefwet dan weer meer richtlijnen voor. In het bedrijfsleven is het dan toch meer zelf uitzoeken en ook wel zelf bepalen. Ook als je dus niet doet.' 'Maar er zijn veel wetten waarin een soort bewaarplicht is opgenomen. We zouden wel geholpen zijn als er een overzicht kwam van al die 'informatiebeheerelementen in al die wetten, zodat er duidelijkheid komt en het management ook inzicht krijgt in het belang van deze *compliance*.'

Nut en noodzaak

Robert van Elst: 'Achmea heeft ook te maken met heel veel wettelijk kader. Daarnaast is er toezicht van De Nederlandsche Bank op ons handelen. Dat zorgt voor druk op het op orde hebben van processen. Zij sturen daar heel strak op. Met name de vernietigingsverplichting. Dus die wettelijke verplichting ervaar ik wel. Ook zonder Archiefwet!'

Ad Boom: 'Mijn eerste vraag bij Vestia was: waar vallen we onder? Ik had wel eerder ervaring opgedaan met werken onder de Archiefwet. Het antwoord was dat we nergens onder vallen, we doen eigenlijk wat we denken dat goed is. Ik heb toen wel de link gelegd met de Archiefwet en voorgesteld om voor Vestia wel archiefbeleid op te stellen, waarin met de directie is afgestemd hoe we de informatievoorziening gaan inrichten. Eigenlijk is dit stuk wel afgeleid van de Archiefwet. We volgen dus wel de kaders. Ik kijk er dan ook tweeledig naar. Ik hoef bij mijn vier directies niet aan te komen met de Archiefwet. Dat werkt niet. Ik

moet duidelijk maken wat het nut en noodzaak is van informatiebeheer. En dan ook weer kosten en baten. Dat werkt beter dan een boekje omhoogsteken!'

Van elkaar leren

Aan het einde van het gesprek blijkt dat de verschillen tussen de overheid en het bedrijfsleven niet heel groot zijn. Misschien is alleen het uitgangspunt verschillend. In het bedrijfsleven is toch het financiële aspect voor een groot gedeelte bepalend. Innovaties op het gebied van informatiebeheer moeten uiteindelijk iets opleveren. Dat kan winst zijn, het voorkomen van claims, een beter imago of optimale dienstverlening. Uiteindelijk zouden dit misschien ook wel de juiste *triggers* moeten zijn bij de overheid.

Belangrijkste partners

Overeenkomsten zijn er ook duidelijk. Zowel bij de overheid als het bedrijfsleven is het nog weleens vechten voor de juiste positie binnen de organisatie. Dit blijft een issue voor informatiebeheerders, waarbij ook de invloed van ict een rol speelt. Dit zijn in beide werelden de belangrijkste partners voor de informatiebeheerders. Maar in beide werelden spreken zij ook niet altijd dezelfde taal!

Zoals gezegd, liggen de werelden niet zover uit elkaar. Dat betekent dat we wel volop van elkaar kunnen leren. Zoek elkaar daarom eens op. Wissel kennis uit. Dat geldt voor beide kanten, want het bedrijfsleven kan zeker ook leren van de overheid op het gebied van informatiebeheer.

'DE WAARDE VAN INFORMATIEBEHEER IS LASTIG TE BEPALEN'

Tekst **Ronald van Vliet**Ronald van Vliet is *founder* van TalentTwist

Andere bril

Er is veel geschreven over de beheersing van data naar informatie. En hoe meer er mogelijk wordt, hoe meer de ambities bij verschillende bedrijven en organisaties toenemen om zich hierin door te blijven ontwikkelen. De inzet van de verschillende systemen wordt steeds efficiënter en de methodes rondom het verwerken van ongestructureerde data worden steeds volwassener. In toenemende mate trekken we conclusies op basis van de informatie die ons gepresenteerd wordt. We zijn inmiddels ook steeds minder terughoudend om soms ingrijpende, grote beslissingen te baseren op voorspellingen die door dit samenspel worden gedaan.

Om ervoor te zorgen dat we ons door blijven ontwikkelen en met deze informatie op een uniforme wijze omgaan, zijn er inmiddels ook hele studierichtingen gebaseerd op deze samenhang van systemen, dataverzamelingen, bijbehorende voorspellingen en de wijze van interpreteren van informatie. Onmiskenbaar een enorme vooruitgang. Ook ben ik wel benieuwd welke invloed een grote trendbreuk, zoals een pandemie, voor gevolgen heeft op de wijze waarop we met de informatieverwerking om zullen moeten gaan. Voor bijvoorbeeld financiële markten zullen meerdere, nieuwe factoren een rol gaan spelen. Is onze manier van conclusies trekken, zoals we dat gewend waren nog steeds de juiste? Of heeft de opgeleverde informatie een andere zienswijze nodig? Fascinerende materie. Ik zie sterke overeenkomsten met een grote groep mensen met autisme. Wat betreft opleidingsachtergronden, is het min of meer vergelijkbaar als mensen zonder autisme. Niet uitzonderlijk is dat zij de diverse opleidingen, ook in dit vakgebied, cum laude afronden. Het eindresultaat is voor iedereen gelijk. Je kunt dus eigenlijk zeggen dat de manier om tot informatie te komen uniform is. Toch heeft de meerderheid geen betaalde baan. Ze lijken te worden gemeden. Autismes zegt iets over informatieverwerking in de hersenen. Dat gaat anders dan bij mensen zonder autisme. Zij leggen soms andere verbanden en dat lijkt juist tegen hen te werken. Het is makkelijker om op dezelfde manier met iemand te communiceren en informatie te verwerken zoals we dat zelf geleerd hebben. Dat vind ik boeiend. We baseren ons allemaal op dezelfde informatie, maar hebben er moeite mee als de verwerking van deze informatie afwijkt van de *mainstream*. Ik zie autisme in dit verband als *human intelligence*. Als er door een andere bril tegen deze informatie wordt aangekeken, kom je dikwijls tot nieuwe inzichten. Is de weg van de minste weerstand dan de juiste keuze? Hoe had de wereld eruit gezien zonder Einstein? Waren Microsoft en Apple zo succesvol geworden zonder Bill Gates of Steve Jobs? Beschikten zij over andere informatie dan anderen? Nee, integendeel. Maar zij legden andere verbanden, maakten andere interpretaties en kwamen tot verrassende ontdekkingen en oplossingen. Misschien goed om eens over na te denken. Ben je juist nieuwsgierig naar andere inzichten, kunnen zij jou juist verrijken en bied je hen de ruimte daarvoor? Of ben je tevreden met *mainstream*?

Een jaar na corona

Verhalen uit de praktijk

Sinds maart 2020 werkt een groot deel van de Nederlandse beroepsbevolking thuis. Op zichzelf is thuiswerken niet nieuw, maar de schaal waarop het nu gebeurt is andere koek. Een van de gevolgen is dat eigenlijk iedereen plaats-onafhankelijk bij zijn informatie moet kunnen. Ook niet nieuw, maar opnieuw maakt de schaal wel een verschil. Ineens gaat het om: alle informatie voor iedereen.

Hoe zijn Nederlandse informatiebeheerders met deze veranderingen omgegaan? *Od* vroeg het aan een aantal van hen: Jack Karelse van de gemeente Borsele, Manon Nout-Clements van DoxSupport, Manon van Egmond van de gemeente Groningen, Odett Kievit van het Erasmus MC, Martijn Heringa van waterschap Rijn en IJssel en Patric van Dongen van de gemeente Rucphen.

Wat gebeurde vanaf het moment dat het advies om thuis te werken van kracht was? Waren de organisaties klaar voor het massale thuiswerken? 'Bij de gemeente Borsele gaf het MT aan dat we zo veel mogelijk moesten gaan thuiswerken,' zegt Jack Karelse. 'Een aantal functies kreeg het stempel vitaal, waaronder informatiebeheer. In de eerste periode gold een minimale bezetting. De rest van het team ging over op thuiswerken. Door de nieuwe situatie nam het aantal vragen over het gebruik van ons zaakstelsel toe. Eerder hebben we, als informatiebeheer, nooit echt gekeken naar de mogelijkheden voor ons om thuis te kunnen werken. Maar het bleek goed mogelijk en heeft ook voordelen. In de organisatie werd al wel thuisgewerkt. Uiteindelijk zijn we als organisatie vlot overgeschakeld. Er kwamen faciliteiten beschikbaar voor iedereen die dit nodig had. Maar we waren er niet klaar voor. Ik denk niemand. Toch heeft het niet tot grote problemen geleid.' Ook Manon van Egmond trekt de conclusie dat het informatiebeheer eigenlijk niet klaar was voor de situatie. 'Het kwam voor iedereen onverwacht, maar er is wel door de verschillende afdelingen snel geschakeld om ervoor te zorgen dat zo veel als mogelijk wel doorging. In het begin is daarvoor eerst

'ONBEWUST WAREN WE BEST GOED VOORBEREID'

gekeken naar de cruciale processen. Deze hebben geen vertraging opgelopen. Binnen de gemeente Groningen was de mogelijkheid om thuis te werken al wel aanwezig, maar het thuiswerken is wel toegenomen door corona, ook onder de Informatiebeheerders. Na de eerste 5 weken was het eigenlijk normaal om te functioneren binnen alle beperkingen van het thuiswerken. In de loop der tijd nam de vindingrijkheid ook enorm toe!

Nieuwe taakverdeling

Manon Nout-Clements (DoxSupport) kwam na een paar maanden bij een nieuwe opdrachtgever terecht. Bij deze gemeente werkten toen bijna alle afdelingen voornamelijk thuis: 'Alleen het team Post en Archief werkte toen nog volop op kantoor, omdat men in eerste instantie dacht dat het tijdelijk was. We wisten ook nog niet precies hoe het thuiswerken zou gaan voor het team Post en Archief. In de zomer was het duidelijk dat het thuiswerken een blijvertje zou

worden. Toen is er veel gesproken over hoe dit vorm te geven voor het team. Er is een nieuwe taakverdeling gemaakt en is bepaald dat collega's een aantal zaken op kantoor zouden gaan uitvoeren en de rest vanuit huis. We waren dus nog niet voorbereid op het massale thuiswerken bij de organisatie.' Waterschap Rijn en IJssel kende al een hoge mate van digitaal werken. Dat maakte de omschakeling naar thuiswerken wat gemakkelijker. Martijn Heringa: 'Toch bleek dat niet iedereen thuis kon werken. De collega's in de meest essentiële functies, waarbij het aantoonbaar noodzakelijk bleek om op kantoor te werken, mochten dat blijven doen. Dat waren maar een paar collega's, maar wel elke dag één of twee collega's van informatiebeheer. De werkzaamheden op kantoor bestaan met name uit het digitaliseren van inkomende en uitgaande post. Digitale post kunnen we gewoon vanuit huis verwerken. Eigenlijk waren we, onbewust, best goed voorbereid.'

Vloeibaar

Dat geldt ook voor de gemeente Rucphen. Patric van Dongen: 'Bij de gemeente werkten we al jaren

grotendeels digitaal en zaakgericht. Hierdoor was de basis om thuiswerkers digitaal te ondersteunen goed. Veel medewerkers van de gemeenten werkten al weleens thuis onder andere in het zaak- en archiefsysteem. Het voelde uiteraard wel even hectisch in het begin, omdat een aantal zaken die we digitaal nog niet helemaal geborgd hadden nu snel opgelost moesten worden. Niet zelden na een persoonlijk telefoontje vanuit de gemeentesecretaris. Maar over het algemeen ervoeren we de situatie vanuit Informatiebeheer als een buitenkans om te zien dat een aantal obstakels plotseling vloeibaar werden.'

Bij het Erasmus MC was het even wennen. Odett Kievit: 'Het was snel schakelen toen het advies kwam om thuis te werken. Binnen het team hebben we overlegd hoe we het gingen aanpakken. MS Teams was al beschikbaar en de faciliteiten om thuis te kunnen werken, zoals toegang tot het netwerk, waren al in orde. Voor een aantal fysieke werkzaamheden kwam een schema voor op locatie. Het was de

'THUISWERKEN IS OOK VOOR DIV MOGELIJK'

eerste periode vooral wennen en een manier vinden om regelmatig contact te houden met elkaar via Teams, telefoon of groepsapp.'

Stabiel

Inmiddels zijn we ruim 1 jaar verder en is thuiswerken genormaliseerd. Voor een aantal organisaties raakte de digitalisering van de informatievoorziening in een stroomversnelling, voor andere was het meer een voortzetting van wat al eerder was ingezet. Hoe is de situatie nu?

Bij het Erasmus MC heeft men de voordelen kunnen gebruiken van de al bestaande digitale informatievoorziening. Odett Kievit: 'De digitale werkomgeving was al ingericht en de medewerkers konden direct bij alle informatie. Dat kon al voor corona, maar de behoefte of noodzaak was er toen niet. We zijn al een aantal jaar bijna volledig digitaal aan het werken, voor de digitale toegankelijkheid van de informatie is er niets veranderd. We werken vanuit de mailbox en onze archiefapplicatie. Voor de minimale hoeveelheid fysieke post die we ontvangen en voor scanwerkzaamheden is er een minimale bezetting nodig op de werkplek. Corona heeft wel invloed gehad op het samenwerken en niet zozeer op het gebruiken van de informatie. We merken eigenlijk geen verschil met onze positie voor corona.' Een soortgelijke ervaring heeft Patric van Dongen: 'De situatie is stabiel. We hebben afgelopen jaar nog meer ingezet op digitale informatievoorziening: bijscannen en toegankelijk maken van analoge archieven, maar ook het

verder doorvoeren van de eisen van de Algemene verordening gegevensbescherming en van de informatieveiligheid in ons zaak- en archiefsysteem. We waren altijd al redelijk aanwezig in de organisatie en zijn dat het afgelopen jaar gebleven.'

Nieuwe normaal

Volgens Manon van Egmond is het informatiebeheer in vergelijking met de situatie voor corona eigenlijk nagenoeg ongewijzigd. 'We zijn al in 2019 gestart met een bewustwordingscampagne voor Informatiebeheer bij de gemeente Groningen, dat heeft geholpen. Corona had daardoor minder invloed op onze positie. De digitale toegankelijkheid van de informatie en de vraag ernaar hebben wel een boost gekregen.'

Bij de gemeente Borsele is er sprake van "het nieuwe normaal". Jack Karelse: 'De situatie is min of meer genormaliseerd. Wel ontdekken we nu dat we planmatiger moeten gaan werken: welke werkzaamheden lenen zich voor thuiswerken en wat leent zich hier niet voor? Belangrijk gemis is het contact op de werkplek en fysiek werkoverleg. We houden online contact en spreken elkaar telefonisch, maar dat is toch niet hetzelfde. We roosteren wel op een manier dat we rouleren en dus niet altijd in dezelfde duo's op kantoor zijn. Omdat we al behoorlijk digitaal waren, is er op het gebied van informatiebeheer eigenlijk geen grote verandering opgetreden. Wel zien we dat er iets meer digitale handtekeningen worden gezet. En er is meer mailverkeer en telefonisch contact.'

Positieve effecten

Manon Nout-Clements merkt wel een duidelijk verschil: 'Nu medewerkers gewend zijn aan het

thuiswerken, zijn ze ook beter geworden in het zoeken en vooral vinden van informatie. Ook merk ik dat men bewuster bezig is met het opslaan van informatie. Waar voorheen nog een fysieke brief aangeboden werd ter archivering, gingen medewerkers deze zelf vastleggen in het zaaksysteem of de vakapplicatie. De coronacrisis zorgt voor bewustwording van het belang van vastleggen van informatie.'

Martijn Heringa ziet ook een aantal veranderingen. Met positieve effecten: 'Zoals bij veel andere organisaties heeft corona er in ieder geval voor gezorgd dat het digitaal vergaderen een vlucht heeft genomen. Daarnaast is de informatievoorziening niet zozeer in een stroomversnelling geraakt maar de behoefte is zeker vergroot en daarom zijn we de digitalisering van de informatievoorziening nog steeds aan het uitbouwen en verbeteren. We hebben een tijdje geleden een meting uitgevoerd en gezien dat het informatiebeheer daar positief uitkomt. Natuurlijk is er altijd ruimte voor verbetering. Met name het versplinterde informatielandschap speelt daarbij een rol. We werken er hard aan om ook hierin mooie slagen te maken. Of corona hierin een rol speelt, vind ik moeilijk te zeggen. In ieder geval heb ik wel het idee dat collega's ons beter weten te vinden, omdat ze vanuit huis wellicht meer behoefte hebben aan facilitering dan toen ze op kantoor werkten.'

Lessen

Wat zijn de belangrijkste lessen die de informatiebeheerders hebben geleerd? 'Een belangrijk leerpunt is dat thuiswerken ook voor DIV mogelijk is,' zegt Odett Kievit. 'Digitaal hebben we het goed op orde. Door het online vergaderen zijn de lijnen

'BESEF DAT ER MEER MOGELIJK IS DAN JE DENKT'

korter geworden met collega's van andere universiteiten en UMC's. Het werkt snel en efficiënt omdat we niet meer het land door hoeven te reizen voor een vergadering, kennissessie of cursus.'

De gemeente Borsele sluit zich daarbij aan. 'We hebben geleerd dat ook wij thuis kunnen werken,' zegt Jack Karelse. 'We zien de mogelijkheden en voordelen. We moeten nog wennen aan het gegeven dat we niet terug zullen gaan naar de oude situatie: thuiswerken zal blijven en dat brengt met zich mee dat we andere wegen zullen moeten bewandelen in ons werk en bijvoorbeeld de manier waarop we het informatiebeheer vorm kunnen geven en onze collega's kunnen en moeten ondersteunen.' Patric van Dongen kijkt er nuchter naar: 'Het motto van afgelopen jaren was: besteed je tijd enkel aan zaken die je kunt veranderen en bereik daarin je doelen. Dit jaar is daar bovenop gekomen: de obstakels ruimen zich in een volgende crisis vanzelf op!'

Voor Manon Nout-Clements is het duidelijk: 'De lessen die ik geleerd

heb het afgelopen jaar is dat je als informatiebeheerder zichtbaar moet zijn in de organisatie. Laat zien welke meerwaarde je kunt bieden en blijf in contact met de medewerkers. Ga in gesprek met een medewerker die vastloopt bij het zoeken naar informatie en kijk samen naar de zoekmogelijkheden.' Volgens Martijn Heringa heeft waterschap Rijn en IJssel het afgelopen jaar de vruchten geplukt van eerdere inspanningen. 'We zijn blij dat we jaren geleden al grote stappen hebben gemaakt in digitaal werken. Daarom is de belangrijkste les misschien wel dat digitaliseren van de informatievoorziening prioriteit zou moeten krijgen als je hier nog niet mee gestart bent. Het helpt je niet alleen in een crisis zoals deze, maar ook in de periode na corona.'

De laatste leermomenten komen uit Groningen. Manon van Egmond: 'Besef dat er meer mogelijk is dan je op voorhand denkt in de samenwerking met het primair proces en binnen de diverse afdelingen van het informatiebeheer. Met creatief nadenken kun je veel problemen redelijk snel oplossen of tijdelijk oplossen. Als informatiebeheer kun je een flexibele dienstverlening realiseren als het echt moet.'

Digitaal erfgoed zichtbaar gemaakt

Erfgoedkit

De Erfgoedkit is een initiatief van het Netwerk Digitaal Erfgoed. In de Erfgoedkit zijn tools en voorzieningen voor het bewaren, bruikbaar en zichtbaar maken van digitaal erfgoed verzameld in een overzicht.

Wie zijn het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE)? Instellingen op het gebied van cultuur, erfgoed, onderwijs en onderzoek vormen met elkaar het NDE. Samen met leveranciers van erfgoedsoftware, provincies en gemeenten werken ze aan de uitvoering van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed, ondersteund door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Wat doet het NDE? Alle instellingen in Nederland met een focus op erfgoed richten zich in het Netwerk Digitaal Erfgoed op de gebruiker van digitaal erfgoed. Dat doen ze met voorzieningen en tools om de zichtbaarheid, bruikbaarheid en houdbaarheid van digitaal erfgoed te verbeteren, met als uiteindelijk doel om erfgoed beter vindbaar en te maken en hiermee het gebruik van erfgoed te vergroten.

Spoorboekje

In de Erfgoedkit staan ruim honderd tools, instrumenten en andere voorzieningen voor het behouden, en bruikbaar en zichtbaar maken van digitaal erfgoed: van richtlijn tot checklist en van tutorial tot stappenplan. De afgelopen jaren zijn verschillende tools ontwikkeld die helpen om te werken volgens de principes van het Netwerk Digitaal Erfgoed. Denk aan het Termennetwerk, de PID-wijzer, Gedragsprofielen, Klantreizen en de cursus Leren Preserveren. Deze tools kennen verschillende vormen: handreikingen, wegwijzers, cursussen, software en *best practices*. Start meteen met kijken naar een onderwerp of als je niet weet waar te beginnen, start met het Spoorboekje digitalisering erfgoedcollecties met medewerking van het Landelijk Contact van Museumconsulenten (LCM).

Wil je kijken op onderwerp, dan is een menustructuur met filters beschikbaar die je de weg wijst: welk werkterrein, onderwerp, of type tool. Het Spoorboekje stelt als route voor:

1. Houdbaar (duurzaam opslaan), maak een informatiebeleidsplan, bepaal je doelgroep en schakel eventueel een ervaren erfgoedcoach in. Registreer je objecten in registratiesysteem, nummer de objecten, fotografeer de objecten, bepaal duurzaamheidsbeleid, check integriteit, digitale dragers en risico's, etcetera.
2. Bruikbaar (je collectie wordt door computers herkend en gekoppeld aan andere collecties).
3. Zichtbaar (gepubliceerd) op bijvoorbeeld eigen website, als linked open data en/of social media.

'START MET HET SPOORBOEKJE'

Zoals gezegd, komen er in de Erfgoedkit al ruim 100 instrumenten in een logische volgorde voorbij. Voor de beginner is dat natuurlijk veel te veel. Het Spoorboekje is in dat geval een goede voorziening om mee te starten. Voor informatiebeheerders met ervaring en scholing is de Erfgoedkit een belangrijke gereedschapskist, warm aanbevolen voor binnen en buiten de overheid. Voor musea en ook administraties. Inspirerend is ook dat aspect "zichtbaar": het biedt zo veel handelingsperspectief om ons werk zichtbaarder te maken en daar niet 10 of 20 jaar mee te wachten.

Voor meer informatie, ga naar <https://erfgoedkit.nl>. Wil je tools toevoegen aan de Erfgoedkit? Neem contact op met de coördinator, Szilvia Mondel (s.a.mondel@uva.nl).

Nederlands Kadaster op kop

Van papier naar pointclouds

Zo'n 30 jaar geleden registreerde het Kadaster vrijwel alles op papier. Inmiddels beheert de organisatie bijna 10 petabyte aan data. Overheden en bedrijven van over de hele wereld kijken mee hoe de organisatie te werk gaat met kunstmatige intelligentie, *pointclouds* en *image generation*. Voorzitter van de raad van bestuur Frank Tierolff vertelt over de nieuwe digitale uitdagingen.

Momenteel beheert het Kadaster zo'n 160 open datasets, die in 2020 meer dan 20 miljard keer werden bekeken, ruim 6 miljard meer dan een jaar eerder. Met zulke cijfers lijkt het Kadaster niet onder te doen voor menig internetplatform. Tierolff: 'Het verwerken en delen van al deze data vraagt natuurlijk enorm veel *performance*. Onder de motorkap zijn we een databedrijf.'

'In 2018 hebben we ons primaire co-resysteem voor de kadastrale registraties vervangen,' vervolgt Tierolff. 'In tweeënhalp jaar tijd ontwikkelden we een nieuw systeem, waarop we met een *big bang* binnen één dag overschakelden: Kadastrale Objecten en Rechten Systeem (KOERS). We zijn van een arbeidsintensief bedrijf omgeschakeld naar een kennis- en data-intensief bedrijf. Steeds meer betrokken bij *fact-based decision making*. We bieden steeds meer platform met data waarop mensen zelf aan de slag kunnen.'

Veel andere opties dan meegaan met de tijd heeft het Kadaster niet. Tierolff: 'We hebben sinds een paar jaar

een Innovation Board, dat als een soort radar werkt bij het ontdekken van nieuwe technologieën en bekijkt of die voor ons relevant zijn. Ook is er een Emerging Technology Centre, waar we zelf pilots organiseren om technologie daadwerkelijk uit te proberen. Artificial intelligence (AI) is daar een voorbeeld van en is bij ons momenteel een belangrijk thema.'

'ONDER DE MOTORKAP ZIJN WE EEN DATABEDRIJF'

Het Kadaster gebruikt AI onder meer in het proces van de basisregistratie om via handschriftherkenning eeuwenoude krabbels op de kaart in de database als "schets" op te nemen. Een uniek en kostbaar systeem, met hoog rendement. Tierolff: 'Andere technieken zetten we in zodat gebruikers automatisch kaarten kunnen generaliseren en zowel groot- als kleinschalig in de database kunnen werken waarbij je

op alle kaartschalen dezelfde actualiteit vasthoudt. Gegevens worden vereenvoudigd weergegeven. Afgelopen jaar werd ook een 3D-bestand van Nederland beschikbaar gesteld als open data.'

'Op basis van het bestaande 3D-bestand zijn we aan het experimenteren met *pointclouds*. We hebben een goed 3D-basisbestand als framework neergezet waarop bedrijven en overheden kunnen voortbouwen. Hoe hard dergelijke innovatie gaat, is aan de markt.'

Overheidstaak

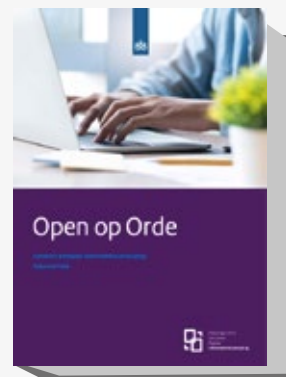
Tierolff: 'Wereldwijd wordt landregistratie gezien als een publieke taak. Landregistratie is namelijk een cruciaal fundament onder een land. Het is de basis voor economie en welvaart en voorkomt onder meer oorlogen en conflicten, dus dan moet je je afvragen of het wenselijk is als een particulier bedrijf die taken overneemt. Bovendien draagt goede landregistratie bij aan de realisatie van de Sustainable Development Goals, opgesteld door de VN. Het Kadaster is onafhankelijk, los van kwaliteit en techniek. Soms werken bedrijven met verouderde gegevens of wordt iets anders gepresenteerd in verband met adverteerders. Dat is niet goed voor de rechtszekerheid.'

Dit is een verkorte weergave van het artikel 'Waarom IT Bedrijven wereldwijd meekijken bij het Nederlandse Kadaster', uit *AG Connect*, april 2021. Door Sjoerd Hartholt, met medewerking van Frank Tierolff van het Kadaster.

Actieplan informatiehuishouding

Open en op orde

In *Open op Orde* presenteert de rijksoverheid een actieplan om grip te krijgen op informatie. Het plan is een raamwerk op basis waarvan iedere rijksorganisatie voor 1 juli 2021 een eigen actieplan moet maken. Maar hoe concreet is *Open op Orde*? Wat zijn de kansen en zijn er risico's? Komt er eindelijk voldoende slagkracht om de boel op orde te krijgen?

Open op Orde is een directe actie naar aanleiding van de kabinetsreactie op het rapport *Ongekend onrecht* van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvang-toeslag (POK). In de inleiding worden maar liefst elf ambitieuze doelen beschreven bij het opstellen van een actieplan voor de verbetering van de informatiehuishouding. Deze doelen blijven behoorlijk generiek en dat is jammer. Bijvoorbeeld: achterstand informatiehuishouding rijksbreed sneller inhalen en verbeteren. Of: alle overheidsinformatie voldoet aan Archiefwet.

Door bij ieder hoofdstuk de passende generieke actiepunten te benoemen (+ startdatum) wordt het rapport iets concreter. In hoofdstuk 7 staan handvatten over de indeling van het plan en de te nemen stappen voor een veranderstrategie. Daarbij kunnen rijksoverheden aanspraak maken op ondersteuning: gerichte formats, trainingen voor opstellers van de plannen, georganiseerde sessies voor het invullen van formats en nulmetingen. Er wordt dus flink geïnvesteerd. Het rapport beschrijft zelfs de verschillende budgetten voor de jaren 2021-2026 (hier vallen ook maatregelen rondom de implementatie van de Wet open overheid onder): van 104 miljoen euro in 2021 en 152 miljoen euro in 2023 tot 127 miljoen euro in 2026.

Slagkracht

Positief aan het rapport is dat het een bredere analyse van de informatiehuishouding maakt: die draait bijvoorbeeld niet alleen om DMS'en, maar betreft een

veranderopgave op vier assen: kennis en kunde, aard en omvang van data, informatiesystemen en sturing. Met name dat laatste aspect is interessant: sturing en coördinatie door het aanstellen van een regeringscommissaris. Deze zal waarschijnlijk op 1 juli 2021 aan de slag gaan. Komt er dan nu eindelijk voldoende slagkracht om de boel op orde te krijgen?

Misschien wel, maar er is nog veel werk aan de winkel: het opstellen van concrete actieplannen per rijksoverheidsorganisatie zal tijd vergen. In die actieplannen moet blijvend aandacht zijn voor alle aspecten: organisatie, processen en systemen en de veranderopgave daarbinnen. Voelen de organisaties zich alle even verantwoordelijk voor een uitvoerbaar actieplan?

Geen overbodige luxe

Open op Orde is een noodzakelijk rapport dat duidelijke doelen stelt en aanbevelingen doet om mee aan de slag te gaan. Gelukkig wordt de veranderopgave nu in de breedste zin opgepakt, worden goede budgetten vrijgemaakt en is er aandacht voor coördinatie door een regeringscommissaris. En dat laatste is geen overbodige luxe: in samenhang met al die assen van de veranderopgave, zal er stevig gestuurd moeten worden op uitvoerbare acties. Niemand zit te wachten op een rapport met de titel: *Open op Orde 2.0. Aan de slag en tijdig bijsturen waar nodig!*

Voor meer informatie of om *Open op Orde* te downloaden, ga naar:
www.informatiehuishouding.nl/open-op-orde.

Tekst **Martijn Kortier**

Martijn Kortier is advocaat intellectuele eigendom, ict-recht en privacy bij Elferink & Kortier Advocaten

Vergeet beveiliging niet!

Ons leven speelt zich steeds meer digitaal af. Daarmee worden we steeds kwetsbaarder. Kwetsbaarder voor afpersing, kwetsbaarder voor *phishing*, maar ook kwetsbaarder voor identiteitsdiefstal. Eind 2020 was er een ingrijpend datalek bij de gemeente Hof van Twente. Grote hoeveelheden data van inwoners van deze gemeente werden buitgemaakt en/of gewist. Terwijl de gemeente enorme kosten moet maken om de systemen te herstellen en beveiligen, is de echte impact voor betrokkenen nog steeds niet duidelijk. Het wachtwoord Welkom2020 was eenvoudig te kraken. Dat roept de vraag op wat nu afdoende beveiligingsmaatregelen zijn die men vanuit het perspectief van privacy zou moeten treffen. Wanneer is iets voldoende beveiligd?

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is in het leven geroepen om de privacy van individuen te beschermen. Deze Europese privacywet moet onder meer bewustwording vergroten bij omgang met privacygevoelige gegevens. Bovendien is men op grond van deze wet verplicht om datalekken te melden. De AVG voorziet ook in regels voor passende technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen. Passend is een open norm. Wat in het ene geval passend is, is dat niet in het andere geval. En dat is nu precies de bedoeling. Gezondheidsgegevens zullen beter beveiligd moeten worden dan de ledenadministratie van de plaatselijke vereniging van postzegelverzamelaars. Daar ligt een verantwoordelijkheid voor degene die de gegevens verwerkt. De te treffen beveiligingsmaatregelen moeten zowel technisch als organisatorisch van aard zijn. Met dat laatste kan bijvoorbeeld worden gedacht aan cameratoezicht, het afsluiten van bepaalde ruimtes, toegang op basis van rollen, *logging*, maar ook aan een *clean desk policy*. Bovendien moet men principes van *privacy by design* en *privacy by default* toepassen. Dat betekent vrij vertaald: bij het ontwerp van producten en diensten moet men rekening houden met de privacy-beschermingsbeginselen. Bovendien moet als uitgangspunt de privacy-impact in alle gevallen zo min mogelijk zijn. Uiteraard geldt: de beveiligingsmaatregelen moeten *state of the art* zijn.

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) legt de komende jaren bij haar toezichttaak extra nadruk op drie focusgebieden: datahandel, digitale overheid en artificiële intelligentie en algoritmes. Als u een archief beheert voor een overheidsinstelling, betekent dit dat ook uw (digitale) archief op extra aandacht van de toezichthouder mag rekenen. De verantwoordelijkheid voor privacygevoelige data houdt immers niet op bij de archivering. Zorg er daarom voor dat uw archief voldoende passende maatregelen treft voor de bescherming van de gegevens. Doet u dat niet of onvoldoende, dan kunt u naast boetes, ook een hele hoop (publicitaire) ellende verwachten.

Tekst **Eric Kokke**
Beeld **Jasper Hof**

'Wees niet bang om te leren'

Organisatie: Rijkswaterstaat (via KBenP)
Begonnen in: oktober 2020
Functie: documentbeheerder

Het vakgebied informatiebeheer kent een grote diversiteit aan collega's. Waar de een al decennialang actief is, komt de ander net kijken. In deze rubriek maken we kennis met de nieuwelingen. Wat zijn hun ervaringen tot nu toe? In deze aflevering is het woord aan Heleen Wink.

Hoe ben je in deze functie terechtgekomen?

'Tijdens mijn studie geschiedenis heb ik tijdens een *career event* een bijeenkomst bijgewoond over *traineeships* in informatiemanagement. Zo'n *traineeship* leek me interessant, maar ik heb er niet direct iets mee gedaan. Daarna heb ik wel als stage en projectmedewerker in een archief gewerkt. Toen ik na anderhalf jaar wat anders zocht, dacht ik weer aan dat *traineeship*. Toen ik hierover contact opnam, kreeg ik te horen dat ik door mijn ervaring direct als documentbeheerder aan de slag kon. Sindsdien werk ik bij Rijkswaterstaat.'

Wat spreekt je het meeste aan in je werk?

'Het leukste aan mijn huidige werk vind ik om samen met de medewerkers van een project tot een werkproces te komen dat hun werk gemakkelijker maakt. Door het goed en doeltreffend registreren en opslaan van documenten in plaats van de "zoveelste onnodige handeling", groeit archiveren dan ineens uit tot

een hulpmiddel bij het werk. En daar haal ik een hoop plezier uit. Wat ik gaaf vind om te zien is hoe je als documentbeheerder een bijdrage levert aan een groot geheel, in mijn geval Rijkswaterstaat en al zijn bezigheden. Zo rijd je ineens over een brug of een snelweg waar je zelf bij betrokken bent geweest, heel cool!' 'Ik bevind me ook wel in een bijzonder situatie. Door de situatie met corona heb ik eigenlijk mijn collega's nog niet echt gezien. Het is wel opvallend hoe goed het thuiswerken eigenlijk gaat voor deze functie. Uiteraard zou het ook fijn zijn om mijn collega's een keer in het echt te ontmoeten, maar het verbaast me hoeveel je ook vanuit huis kunt bereiken. Het helpt het dat mijn collega's van KBenP en van Rijkswaterstaat heel behulpzaam zijn en altijd klaarstaan om te helpen of dingen uit te leggen. Maar ben wel benieuwd wat me dadelijk gaat opvallen.'

Hoe maak je je werk beter?

'Er is helaas voor mij nog weinig ruimte om op grote schaal verbeter-

voorstellen te doen, maar ik heb er wel voor gezorgd dat de kwaliteit van de projectarchieven van mijn projecten flink gestegen is. Momenteel kan ik monitoren op aspecten waar ik 7 maanden geleden nog niet eens aan kon denken. Daarnaast heb ik een plan van aanpak geschreven hoe we het documentbeheer goed op de agenda van de medewerkers kunnen houden, ook als het hele team thuiswerkt.'

'Ondanks mijn eerdere ervaring in het archief ben ik nog redelijk nieuw natuurlijk. Daarom was het wel fijn dat ik direct bij mijn start bij KBenP ook kon beginnen aan de opleiding recordsmanagement bij GO Opleidingen. Hier leer ik over de theoretische achtergrond van wat ik op de werkvloer tegenkom. Deze kennis kan ik gelijk de volgende dag alweer toepassen in mijn werk. Daarnaast probeer ik zo veel mogelijk te leren van mijn collega-documentbeheerders bij Rijkswaterstaat.'

Wat is je advies aan iemand die ook als informatiebeheerder aan de slag wil?

'Wees niet bang om zonder veel voorkennis te beginnen: mijn vooropleiding had niets te maken met informatiebeheer. Maar door aan de slag te gaan en met ervaren collega's samen te werken, leer je al snel heel veel!'

Now or never

It's now or never, zong Elvis Presley in 1960. Hij scoorde een hit met dit nummer, een bewerking van de Italiaanse klassieker *O sole mio* uit 1899. Wat heeft dat met informatiebeheer te maken, hoor ik u denken. Niets! Toch heb ik *It's now or never* de laatste tijd veel in mijn hoofd. Bijvoorbeeld wanneer ik een berichtje lees over het RDDI-programma Open op Orde, of een LinkedIn-blog van iemand die ervoor pleit om meer aandacht en middelen te spenderen aan informatiebeheer of een commentaar dat het nu echt anders moet bij een verschenen rapport over de staat van de informatiehuishouding bij de Nederlandse overheid... Dan hoor ik Elvis zingen en neurie ik zelf zacht mee: *It's now or never*. En dat is opvallend want ik heb verder niks met hem en zijn muziek. Ik denk dat het komt doordat ik

de urgentie echt voel. Als we informatiebeheer nu niet op het juiste niveau en de juiste wijze op de agenda krijgen, lukt het waarschijnlijk nooit meer. We hebben de wind mee dankzij een (informatie)incidentje hier en een (informatie)schandaaltje daar. Lullig voor de betrokkenen, maar een mooie kans voor ons informatiebeheerders. De rijksoverheid is een programma gestart om haar informatiehuishouding (wederom) op orde te krijgen, met een budget van een kleine 800 miljoen euro. De Tweede Kamer heeft ingestemd met een bedrag van 164 miljoen euro voor gemeenten om de Wet open overheid uit te voeren. Ongekende investeringen in ons vakgebied. Maar vooral ook een duidelijk signaal dat informatiebeheer eindelijk serieus wordt genomen op het niveau dat geld en middelen verdeelt. En volgens mij hebben we nou juist

daarover veel geklaagd de laatste jaren. "Men" zag ons niet echt staan, "men" begreep niet precies wat wij nu precies doen en "men" begreep al helemaal niet wat onze toegevoegde waarde is. Dat lijkt dus nu veranderd te zijn. Maar dan moeten we wel in actie komen. We moeten laten zien dat we al dat geld waard zijn. We moeten onze toegevoegde waarde duidelijk maken. Want die ligt al lang niet meer in het zorg dragen voor een goed geordende staat van het archief. Nee, wij zorgen dat onze organisaties een efficiënte bedrijfsvoering hebben, ondersteunen een effectieve dienstverlening aan burgers en bedrijven en zorgen voor een eerlijke en transparante overheid. Daar staan we voor!

It's now or never!

Eric Kokke is redactielid Od

SERVICEBERICHT

Kennisnetwerk
Informatie en Archief

Terugblik KIA Thematiendaagse Metadata

Van woensdag 12 mei tot en met vrijdag 21 mei werd er door het Kennisnetwerk Informatie en Archief (KIA) de Thematiendaagse Metadata georganiseerd: een periode van 10 dagen met activiteiten rond een specifiek thema. Bij de vorige editie over vernietiging was dat vooral offline, ditmaal bestond de thematiendaagse uit meer dan twintig online sessies en activiteiten. Met een groep van acht collega's die actief zijn binnen de kennisplatforms Metadata, Toegang tot Data en e-Depot werd een gevarieerd programma samengesteld. Metadata als uitdaging of probleem werd

daarin vanuit zowel informatiebeheer, archivering als erfgoed belicht. Een centraal onderdeel in het programma waren de drukbezochte sessies over de nieuwe metadata-standaard MDTO. Met name vanuit de decentrale overheden was er veel belangstelling voor het gaan toepassen van deze nieuwe standaard in het informatiebeheer. Er was ook aandacht voor andere standaarden, zoals Records in Contexts, PREMIS en METS. En onder de noemer "gluren bij de burens" waren er verschillende sessies met overheden en bedrijven die vertelden hoe zij tegen het fenomeen metadata aankijken.

Denk bijvoorbeeld aan het verzamelen van enorme hoeveelheden data in het kader van medische diagnostiek (Siemens Healthineers) of digitaal forensisch onderzoek (Deloitte). Ten slotte werd de tiendaagse zowel geopend als afgesloten met sessies met internationale sprekers, waaronder Ismail Serageldin (Bibliotheca Alexandrina) en Vint Cerf (Google).

De organisatie kijkt met veel plezier terug op deze tiendaagse en is blij met de vele enthousiaste reacties uit het veld. Voor een terugblik ga je naar de website <https://kia.pleio.nl/meta10d>. Daar vind je van verschillende sessies de sheets en andere relevante informatie. Nog vragen? Mail dan naar info@kia.pleio.nl.

Met dank aan efficiëntieslagen

Snoei geeft groei!

De beperkingen door de coronamaatregelen lijken de agenda van de KNVI niet echt te deren; juist in de afgelopen maanden was er een zeer uitgebreid online aanbod voor onze leden. Zeer uiteenlopend qua onderwerpen en daardoor voor veel verschillende doelgroepen interessant. Daar gaan we voor bij de KNVI, want het vakgebied is breed en divers en dus ook de kennisdeling. En wat in de natuur geldt, gaat voor de KNVI kennelijk ook op: snoei geeft groei! Ondanks, of misschien dankzij de efficiëntieslagen die we moesten doen, groeien en bloeien we.

Want de contouren van het Taart & Kersen-model (zoals we onze nieuwe richting hebben genoemd) beginnen nu vorm te krijgen, de Super Tuesday-events zijn een mooi voorbeeld van samenbrengen van inspanning en focus. De snoei die we willen voorstellen, is het opheffen van een aantal inactieve interessegroepen.

Eerste stappen

Gelukkig ontstaat door snoei op de ene plek weer groei en bloei op een andere plek. Zo is er weer een nieuwe interessegroep, Open the Blackbox, ontstaan. Open the Blackbox is een oproep van een brede alliantie van Nederlanders voor meer democratische grip op de machtige technologieën en organisaties in

‘ER LIGGEN MOOIE ALLIANTIES IN HET VERSCHIED’

onze samenleving. Maak kennis met hen via de KNVI-website.

RDDI

Er zijn nog meer mooie ontwikkelingen. De Rijksoverheid (via het Rijksprogramma Duurzame Digitale Informatiehuishouding RDDI) gaat samenwerken met de KNVI op het gebied van kennisontwikkeling van de informatieprofessional. De Interessegroep SOD heeft meteen al eerste stappen gezet door het organiseren van de populaire maandelijks themasessies.

Gratis voor leden van de KNVI en voor de leden van KIA en BreedNetwerk.

Champagne

Maar er zit nog meer in het vat binnen deze samenwerking, zoals deelname aan werkgroepen, expertbevestigingen en gezamenlijke workshops over competenties en *skills*. We zijn heel blij dat onze leden zo in trek zijn! Binnenkort formaliseren we de samenwerking met het tekenen van een intentieverklaring, hopelijk mogen we dan weer op de foto, met champagne.

Mooie allianties

Ook een mooie samenwerking is die met het Nederlandse chapter van het International Institute of Business Analysis (IIBA NL). We gaan met IIBA events delen en onderzoeken of onze PE-punten waardevol zijn voor hun gecertificeerde BA's. Supermooi natuurlijk, voor de leden van beide verenigingen. Er liggen nog meer mooie allianties in het verschiet, maar daarover volgende keer weer meer.

Voor nu: blijf gezond, heb een mooie dag en tot de volgende keer.

*Hartelijke groet namens
het verenigingsbestuur,
Sandra de Waart, secretaris*

KNVI Events in de zomerperiode

Op het moment dat deze *Od* bij u op de deurmat valt, begint eigenlijk de vakantieperiode. Vaak een tijd van wat meer rust. Maar dat wil niet zeggen dat er bij de KNVI in juli en augustus niets te beleven valt. Integendeel. De agenda is best goed gevuld:

30/06 Datawarehousing & BI Summit

02/07 Future Lab

Vragen & feedback vrijdag
(in samenwerking met
RDDI)

06/07 KNVI Super Tuesday:

Smart People /
Smart Cities

12/07 KNVI Get Connected:

De verbinding tussen
informatieprofessionals

03/08 KNVI Super Tuesday:

Organisatieverandering

09/08 KNVI Get Connected:

De verbinding tussen
informatieprofessionals

Innovatieve technologieën voor de archiveringsfunctie

Eerder dit jaar sloten Kennisnetwerk Informatie & Archief (KIA) en de KNVI een strategische samenwerkingsovereenkomst. Een van de eerste projecten die uit deze samenwerking voortkomt, is een onderzoek naar de mogelijke toepassingen van innovatieve technologieën voor de archiveringsfunctie. Vanuit de KNVI is projectleider Marjolein Kral voortvarend van start gegaan. De digitale archiveringsfunctie staat voor uitdagingen waarvoor geïjkte oplossingen niet voldoende zijn en toekomstgerichte oplossingen gezocht moeten worden. Bovendien is ook het denken over archivering in een informatie-samenleving (zoals bijvoorbeeld digitaal versus analoog bewaren) sterk aan het veranderen.

Waardeherzieningen

Het gaat daarbij niet alleen om techniek maar ook om een andere manier van werken, met bijbehorende gedragingen en zelfs veranderingen van diepgewortelde

overtuigingen. Daardoor kunnen waardeherzieningen ontstaan voor zowel organisaties als de samenleving.

Kral heeft inmiddels verschillende bijeenkomsten belegd met experts binnen en buiten het vakgebied om te inventariseren waar de mogelijkheden liggen. Als resultaat van deze eerste gesprekken is er een klankbordgroep samengesteld waarin onder andere André Plat (*Od*-redacteur en VNG Realisatie) en KNVI-fellow Martijn Aslander in zitten.

De eerste resultaten van de bevindingen kunt u de komende maanden lezen in *Od* en op het KIA-platform. Daarnaast volgt er dit najaar een aantal kleine events waar u ook aan kunt deelnemen. Zo kunt u bijvoorbeeld al 6 oktober in uw agenda zetten. Het KNVI Super Tuesday-event zal dan volledig in het teken staan van innovatie van de archiveringsfunctie.

Meer weten, zie ook p. 13.

Lid worden?

Word lid van de KNVI

KNVI verbindt, verrijkt, versterkt

Het lidmaatschap van de KNVI is er voor iedereen, werkzaam in (of met belangstelling voor) het vakgebied informatiebeheer en/of archivering. Word lid en profiteer van:

- Het abonnement op het vakblad *Od*
- Gratis of tegen gereduceerd tarief deelnemen aan alle activiteiten van de KNVI
- Brede netwerk mogelijkheden met collega-informatieprofessionals

Binnen de KNVI is de interessegroep SOD actief voor informatiebeheerders bij de overheid.

Lidmaatschapsvormen

A Persoonlijk lidmaatschap
Contributie bedraagt € 165,00

B Organisatielidmaatschap;
contributie bedraagt:
• bij 1 – 6 fte: € 225,00 excl. btw
• bij 7 – 12 fte: € 500,00 excl. btw
• bij 13 – 24 fte: € 775,00 excl. btw
• bij 25 fte – >: € 1.380,00 excl. btw
Bij een organisatielidmaatschap ontvangt de organisatie een evenredig aantal abonnementen op *Od*.

Voor organisaties zijn er ook mogelijkheden om de SOD te sponsoren. Interesse? Neem contact op via info@knvi.nl

De SOD maakt sinds 1 januari 2017 deel uit van de verenigde beroepsverenigingen KNVI, Ngi-NGN en SOD

Postbus 1058
3860 BB NIJCKERK
T: 033 247 34 27
E: info@knvi.nl
W: www.knvi.nl

OD KENNISSESSIE

7 DECEMBER 2021

Samen met 150 informatieprofessionals in de overheid kennis delen en verdieping opzoeken. Een kans bij uitstek om ontwikkelingen in jouw vakgebied te bespreken en van elkaar te leren.

Aan de hand van key-note speakers (Eric Burger, Erica Toelle), ervaren praktijktrainers en docenten gaan we tijdens lezingen en workshops dieper op het onderwerp in.

START VOORINSCHRIJVING

Verzeker jezelf van deelname en schrijf je nu alvast in. Iedereen die zich voor 1 september 2021 inschrijft, ontvangt 10% korting op de toegangsprijs van 179 euro.

THEMA

**OFFICE 365 SHAREPOINT,
COMPLIANCE EN
RECORDSMANAGEMENT**

- ✓ **FYSIEKE BIJEENKOMST**
- ✓ **WORKSHOPS**
- ✓ **LEZINGEN**
- ✓ **VOLOP GELEGENHEID
TOT NETWERKEN**
- ✓ **STANDS**

MELD JE AAN VIA

WWW.OD-ONLINE.NL/KENNISSESSIE